

Geçen gün bir arkadaşla konuşurken geçti, kadın cinayetlerinin sayısı *ben görmeyeli* hayli artmış. Cinsiyet eşitliğini cinayetler konusunda da gözettiğim için maktulün kadın veya erkek olması çok da kritik gelmiyordu, hala gelmiyor.

Kanayan yaramız edebiyatı yapacak değilim, zamanında Demirel'in, *devletimiz Kürtlere iyi davranmıyor, doğrudur, ama Türklere de iyi davranmıyor* mealindeki sözüne benzer şekilde, *erkekler kadınlara iyi davranmıyor, bunu kabul ediyorum, ama erkekler, erkeklere de iyi davranmıyor*.

Yani, erkeklerin toplaşıp, *bugün hangi kadınları öldürelim* diye bir cemiyet kurduğuna inanmıyorsanız, buradaki meselenin aslında bir kadın/erkek meselesi değil, *erkek meselesi* olduğunu düşünebilirsiniz. *İnsan meselesi* de diyebilirdik ama katillerimizin önemli bir kısmının erkeklerden çıktığını, kadınların *insan öldürme* konusunda aynı *beceri*yi gösteremediğini söyleyebiliriz. Kısacası mesele *kadın cinayetleri* değil, *erkek cinayetleri*.

Sorun erkeklerin sorunu, bu doğru, bununla beraber *kadın cephesinden* konuya yaklaşım da *cezaları artıralım* gibi, kimsenin itiraz edemeyeceği ama faydası da hayli şüpheli yollar. Cezaları artıralım, tamam, kadınlara da sair hukuki imtiyazlar verelim, buna da okey, yine de kadınlar öldürülmeye devam ediyor ve sayısı artıyor, neden acaba?

Nedeni basit: Suç rasyonel bir mesele değil. Cezayı artırıp vicdanınızı rahatlatabilirsiniz ama diyelim, teammüden bir erkeği öldürmenin cezası 20 seneyken, bir kadını öldürene 30 sene ceza verince, kadın cinayetleri azalır mı? Hiç sanmıyorum. Erkekler *20 sene yatacak olsaydım öldürürdüm, cezası 30 sene olmuş, o zaman biraz kendime hakim olayım* demez. Kadın ölüp, toprak altına girdikten sonra geride kalan bizler için bir *teselli* olabilir, *öldürdü ama cezasını çekti* diyebiliriz: Bununla beraber, neticede ölen öldükten sonra, onun arkasından birine 20 sene ceza vermişsiniz veya 30 sene vermişsiniz, toplumun geri kalanı için mühim değil.

Cezaların artırılmasına da itirazım yok, nazarımda bu suçun cezası kadın için de, erkek için de aynı: Vazihen ispat edilmiş teammüden katlin cezası idam olmalıdır. Bununla beraber derdimiz kadın cinayetlerini *azaltmak* ise, cezaları artırmanın önemli bir işlevi var mıdır, yoksa *bilakis teşvik edici* mi olur, bunu dikkatli düşünmek lazım.

Hayatında suç işleme eğilimi olmamış, buna *ihtiyaç* duymamış insanlardan değilim. Son bir senede başıma gelenlerden sonra, bir kadın hakkında, *bomba yüklü bir drone'u penceresinden içeri sokmama engel olan nedir?* diye tefekkür edecek durumlarım da oldu. Buradan da şunu söyleyebilirim: Caydırıcılık konusunda cezanın önemli bir etkisi yok. Beni *caydırıcı* şeyler arasında Allah, çocuklar, anem, çevremdeki insanlar, buranın okurları, hatta hanımefendinin binasındaki kapıcıyla olan *selamım* bile polisten, savcıdan, hakimden, şu kadar yıl *yatacak* olmaktan daha *caydırıcı* geliyor. Bu sıralamanın diğer erkekler için de farklı olduğunu sanmam: İnsanlar doğrudan hesap verecekleri, sevdikleri, sosyal bağ kurdukları insanlardan çekinir, 20 yıl veya 30 yıl hapis yatacak olmak da, aslında onlardan ayrılacakları için *caydırıcı* olabilir, onlara karşı *rezil* olacakları için. O sebeple *cezaların artırılması* tek başına bir şeyi çözmez, bilakis, eğer erkek *namusu* veya *onuru* için hareket ettiğini düşünüyorsa, saygı

duyduğu insanlara karşı *rezil* olmayacaksa, *namusu uğruna 30 yıl hapis yatmak, 20 yıl hapis yatmaktan daha yüksek bir rütbedir.*

O halde bunun çözümü ne olabilir?

Suç insanların *sosyal oyundaki* rollerini beğenmemelerinden ortaya çıkar. Bir insan, ona sunulan *hayat yolunu* beğenmiyorsa, bu oyunu oynamayı bırakır. Kadına karşı işlenen suçlar da benzer sebeplerden ortaya çıkar: Hayatının ortasındaki bir erkeğe, *hayatının bundan sonrasında ailen olmayacak, tek başına yaşayacaksın, çocukların sana saygı duymayacak, bir daha eşin, sevgilin, seni seven insanlar olmayacak* anlamına gelen, onun *oyundan* haz almasını sağlayacak imkanlar üretmezseniz, o erkeğin bu *kopmuşluğa* yol açtığını düşündüğü kadına karşı şiddet kullanma ihtimali hayli fazladır. Burada kişisel sorumluluk tabii ki inkar edilemez, hiçbir *bahane* de erkeğin suçunu izah etmekte kullanılmaz, yine de sistem suç üretmeye meyilliyse, bunu çözmediğiniz sürece bazılarının maktül, bazılarının katil olduğu bir *adalet oyunu* oynamaya devam edersiniz.

Sosyal oyunda terazinin kadın kefesine haklar ve imtiyazlar koyduğunuzda, belki amaç gerçekten *çağların getirdiği eşitsizliği düzeltmek* ama bunun erkek tarafında *oyunun artık adil olmadığı* gibi bir yansıması oluyor. Kadınlarla erkekler arasındaki yasal düzenlemelerin *adil olmadığını* düşünen bir insana, *erkek, sen aslında hayvansın, bütün suç sende* anlamına gelecek politikalar üretmek, kefenin kadın tarafına *uzaklaştırma* gibi *imtiyazlar* koyarken, erkek tarafını boş bırakmak, *bu oyunu oynamıyorum* diyen erkeklerin sayısını artıracaktır.

Şöyle bir örnek verelim: *Uzaklaştırma* gibi düzenlemelerin *engel olma* ihtimali olan *erkek tipi*, kadın katili olacak *erkek tipi* değildir. Mahkemelerin *uzaklaştırma* kararından etkilenip, *uzaklaşacak* erkeklerin, böyle bir mekanizma olmasa da zaten kadınlara zarar verme ihtimalleriyle, *uzaklaştırma* sebebiyle *oyuna inancını kaybedecek* erkekleri mukayese edelim:

Uzaklaştırma kararı olmasa, (katil olma ihtimali olmayan) *iyi erkekler* kadınların bir miktar moralini bozsa da, onları öldürmeye niyet etmeyecektir. Uzaklaştırma yoluyla bu erkekler kadınlardan uzaklaştırılır, sair sebeplerle erkeklerin zoruna gitse de, kadınların daha az morali bozulur. Sorun yok. (Katil olma ihtimali olan) *kötü erkekler* ise, uzaklaştırma kararının getirdiği yabancılaşmanın etkisiyle, şiddetten uzaklaşmak yerine, şiddete meyleder. Kadınların geneline böyle bir hak verdiğinizde, canını sıkkan erkeği uzaklaştırmak için (tabii ki) kullanacaktır, ancak bu can sıkkan erkeklerin bir kısmı, *oyuna inancını kaybetme* nedeniyle, teraziyi devirmeye niyetlenecektir. Bu da toplamda daha fazla cinayet anlamına gelir. Yasanın çıktığı 2012 yılından beri erkek cinayetlerinin dört katına çıkmış olmasının izahı biraz da bu olsa gerek.

O halde ne yapalım, kadınlara böyle haklar vermeyelim mi? Kadınlara verilen haklara bir itirazım yok, bunların büyük ölçüde *haklı* ve *yerinde* olduğunu da düşünüyorum, bununla beraber kadınlara hak verirken, *erkekleri nasıl oyunda tutarız?* diye düşünmek lazım. Amaç eğer bu iki cinsin huzur içinde bir arada yaşamasıysa, politikaların amacı erkekleri dünya üzerinden tamamen silmek değilse, kadınlara verilen hakların muadilleri erkekler için de düşünülmelidir.

Cinayetlerin sebebi, erkeklerin oyunu *değerli* veya *oynanabilir* görmemesidir. Kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık da, erkeklerin (aslında ufak) bir kısmını *sosyal oyuna* daha da yabancılaştırmakta ve bu sebeple cinayetlerin artmasına sebep olmaktadır. Buradaki *tradeoff* da şu: Diyelim 100.000 kadının aldığı uzaklaştırma kararı, bu 100.000 kadının %95'ini rahatlatıyorsa, kalan %5'in hayatını riske sokuyor.

Cinayetleri *sadece* koruma veya cezaların artırılması tedbirleriyle azaltacağını düşünmek, o sebeple bana hayli tuhaf geliyor. Konunun tabiatı gereği, diyelim, senede 100.000 şüpheli vak'a varsa, bunlardan hangi 500'ünün cinayete sebep olacağını bilemiyorsunuz. Bu 100.000 kadın/erkek kavgasının hepsine birden aynı derecede koruma veremezsiniz, o halde hukuki tedbirler tek başına ne kadar işe yarayabilir?

Erkekleri oyunda tutmak için ne yapmak lazım? Aile mahkemelerinin zımnen (1) *Kadın haklıdır* (2) *Erkek haklıysa* 1. *madde geçerlidir* kafasından kurtulmasının ilk adım olabileceğini düşünüyorum. Erkekler mahkemeye gittiklerinde belli hakları olabileceğini bilmeli, boşanmayı, yeni bir hayat kurmayı göze alabilmeli. Erkeklere *suçlusun sen suçlu kal* dedikçe, *bu oyunu oynamıyorum* deme ihtimalleri artıyor.

Belli başlı noktalara değinelim:

1. Evlilik bittiğinde kadın çalışmıyorsa belirlenen *fakirlik nafakası*, evliliğin süresiyle sınırlı olmalı. 3 ay evli kalmış biri en fazla 3 ay, 10 yıl evli kalmış bir 10 yıl, 30 yıl evli kalmış biri 30 yıl nafaka almalı.
2. Çocuklara ödenen nafakanın sadece onlar için harcandığından emin olunmalı. Babaların çocukların ihtiyaçlarını doğrudan karşılaması durumunda, bu miktar nafakadan düşülmeli. (Şahsen geçen sene çocukların okulunu ödüyordum ve hemen her gün okuldan alıp, eve bırakıyordum ve mahkeme bunları nazar-ı itibara almadan tedbir nafakası adı altında bir meblağ belirledi. Bunun çocukların değil, ex hanımın ihtiyacı için olduğunu biliyordum, çünkü çocukların ihtiyacını zaten görüyordum. Ben de bu nafakayı ödemedim ve mahkeme de *nafakayı iptal edin, okulu ödeyeyim* talebimi reddetti. Ex hanım da belirlenen nafaka, yaptığım masrafın yarısından az olduğu için çocukları başka okula aldı. Teorik olarak onu koruyan ama pratikte yaklaşık bir yıldır alamadığı bu *tedbir nafakası*, madden onu daha zora soktu ve çocukların da alıştıklarından başka bir okula gitmesine sebep oldu. Bunun sebebi de, mesela babaların yaptığı harcamaları tedbir nafakasına saymayan mahkeme kararı.) Babaların boşandıktan sonraki tek *vazifesi* bir ATM gibi aydan aya para vermek oluyor, kanuni düzenlemeler de bunun teşvik ediyor. Sonucunda erkekler, kendi konumlarını beğenmediklerinde *suçlu* olmaktan başka yol kalmıyor.
3. Mahkemelerin cinsel konularda yapılan isnatları tıbbi rapor olmadan delil saymasına mani olunmalı. (Bu konuda bana da bir isnat yapıldı, ben de avukata, *ne yapacağız, bu konuda tanık mı bulacağız?* dedim ve güldüm geçtim ama herkes ben değil.) Herhangi bir hukuki suçta *delil*

şartı varken, cinsel konulardaki isnatların tabiatı gereği delilsiz olması boşanma konusunda *arsız* tarafa hayli geniş imkanlar veriyor.

4. Evlilik içinde erkeklerin *sorumluluğu* sayılan işler (eve ekmek getirmek, faturaları ödemek vs.) netken, kadının sorumlulukları (evin bakımı, yemek yapılması, huzur, sükun, vs.) net değil. Erkekler sorumluluklarını yerine getirmediğinde ispatı kolayken, kadınlara yapılacak isnatlar için söylenecek bir şey yok. Bir çok erkek için *ölümcül* olabilen *kadın dırdırı* mesela boşanma sebebi değil, kimseyi *lüzumsuz yere çok konuşuyordu* diye mahkemeye şikayet edemiyorsunuz. (Etseniz de pek anlamı olacağını sanmıyorum.) Erkeğin *evlilik birliğini temelden sarsmak* için ispat edilebilir kabahati çokken, kadın aldatmıyorsa bu isnat çok zor. (Yargıtay'a göre kadının aldatması durumunda bile *kabahat* yeterince ilgi göstermeyen erkeğin olabiliyor.) Kurallar bu kadar kadınlar lehine ayarlıyken, erkeklerin *kendi adaletlerini* sağlamaya çalışmayacaklarını nasıl düşünüyorsunuz?
5. *Erkek milletin geneli* çocuklarına karşı mesafelidir, mahkemelerin *öntanımlı* olarak velayeti anneye vermesi, çocukların bu mesafesinin daha da artmasına sebep oluyor. Bunun yerine velayetin babaya verildiği durumu düşünelim: Çoğu çocuklarının sorumluluğunu almak istemeyecek ve bu sorumluluğu anneleriyle paylaşmak zorunda bırakacaktır. Şu anki durumda babanın tek vazifesi nafaka ödemek ve (canı isterse) iki haftada bir çocukları görmek. Çocuklarından uzaklaşan bir baba, onların annelerine karşı daha da çok şiddet eğilim gösterecektir. Babayı çocuklardan birinci sorumlu yaparsanız, ya (nadiren) bu sorumluluğu tek başına yerine getirmek veyahut anneleriyle iyi geçinmek zorunda kalacaktır. Annenin doğal yakınlığına bir de hukuki imtiyaz eklendiğinde denge daha da bozuluyor. Ayrıca kadınların da bu konuda *çocukları babalarına karşı kullanma* gibi bazı tavırları var ve cari hukuk onlara bu imkanı sonuna kadar veriyor.

İmtiyazlar başta iyi görünebilir ama yaratacağı meseleler düşündüğümüzden farklı olabilir: Zamanında kadın ve erkeklerin *farklı otobüslere* binmesi konusunda da, aslında *pembe otobüs* yerine *mavi otobüs* olmasının daha hayırlı olacağını düşünmüştüm. Kadınlara farklı otobüs bulundduğunuzda, *herkes için* otobüse binen kadınlara karşı bir *stigma* oluşacaktır. Bunun yerine erkeklere mahsus otobüsler olduğunda, genel otobüse binen erkekler daha sorumlu olmak zorunda kalır, kadınların da *bazı şeyleri* göze almasına gerek kalmaz. (*Erkek otobüslerini* böyle kafesli parmaklıklı kamyonlardan da yapabilirsiniz ayrıca, *erkek hayvanlarını taşıyoruz*.)

Asıl mesele, tabii, evlilik kurumunun aslında binyıllar öncesinden kalma, hayli antika bir müessese olması. Çivi yazısından, kağıt arabasından, karasabandan bile eski bir kurumdan bahsediyoruz. Yazılı ve yazılı olmayan kuralları değişmiş, çocuklar dışında bariz bir anlamı kalmamış bir kurum. Çocukların da bu kurumda ne kadar *sağlıklı* yetiştiği hayli tartışmaya açık bir konu ama onu şimdilik bir kenara bırakalım: Belki de çocuklar için de en iyisi evlilik kurumunun tamamen ilgasıdır.

Erkeklerin kadın cinayetleriyle bariz hale gelen *isyanına* ek, bir de evliliğe karşı pasif direnişi mevcut

ve bence bu da önemli bir konu. Oyunun bu derece aleyhimize kurulduğu bir konuda, baştan dahil olmamak daha uygun görünüyor. Evliliğin sağladığı bireysel tüm *imkanlara* evlilik dışında da erişmek mümkünken, *sosyal statüsü* için de evliliğe bir yere kadar katlanılır ve o yer giderek daralıyor.

Kısacası sistemin adaleti sağlamak ama bir yandan da insanların oyun dışına atılma, *düşme* riskini azaltmak gibi bir vazifesi var. Erkekleri oyunda tutmayınca, onlar da kadınları öldürüyor. Erkekleri oyunda tutun.